

Nursel Duruel'in "Ses Maketi" Adlı Hikâyesi Üzerine Bir Tahlil Denemesi ¹

Selami ÇAKMAKCI

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
selamicak23@hotmail.com

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-3350-0373>

Öz

Hikâye, bir edebi tür olarak insanla ilgili gerçek ve gerçeklikleri ele alan bir anlatıdır. Türk hikâyeciliğinde belli duraklardan biri olan Nursel Duruel, modern Türk hikâyeciliğinin 1980 sonrası temsilcilerindendir. Yazar, hikâyelerinde insanın iç dünyasını rüya, zaman ve ses gibi unsurlar aracılığıyla anlatır. Olay hikâyesi formunda yazılan Yazılı Kaya kitabındaki Ses Maketi ise konu, kurgu ve dil olarak Duruel'in en ilginç metinlerinden biridir. Ses Maketi hikâyesi on üç sayfadan oluşan bir hikâyedir. Tek vaka halkasından oluşan hikâyede olaydan çok, bir insanın ruh durumu öne çıkarılır. Hikâyede şiirsel dil dikkat çeker. Duruel, ilk hikâyelerinden itibaren dikkati çeken ses motifini bu hikâyesinde ana motif olarak kullanır. Arka planda insanın kimlik arayışını, hayata tutunma çabasını, onun iç dünyası aracılığıyla işleyen hikâye, sembolik bir anlatıma sahiptir. Sembollerin ve şiirsel dilin kullanımı, metnin kapalılığının başlıca nedenidir. Bu çalışmanın amacı, yazarın hikâyeci kimliğini büyük ölçüde karakterize eden Ses Maketi adlı hikâyesini; yapı, muhteva, dil ve üslup başlıkları altında inceleyerek Duruel'in Türk öykücülüğündeki yerine ayna tutmaktır.

Anahtar Kelimeler: Nursel Duruel, Hikâye, Ses, Bellek, Zaman.

An Analysis On Nursel Duruel's "Ses Maketi" Story

Abstract

The story is a narrative that addresses human-related facts and realities as a literary genre. Nursel Duruel, one of the prominent writer in Turkish storytelling, is one of the representatives of modern Turkish storytelling after 1980. The author describes the inner world of the human through elements such as dream, time and sound. Written in the form of an event story, Ses Maketi is one of Duruel's most

¹ Makale Geliş/Kabul Tarihi: 29.10.2020 / 11.03.2021

Künye Bilgisi: Çakmakçı, S. (2021). Nursel Duruel'in "Ses Maketi" adlı hikâyesi üzerine bir tahlil denemesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 310-326. DOI: 10.33437/ksusbd.849891

interesting texts in terms of subject, fiction and language. The story of Ses Maketi is a thirteen-page story. The story, which consists of a single chain of events, highlights a human mood rather than an event. The poetic language in the story draws attention. This is the result of being a symbolic text. Duruel uses the sound motif, which has attracted attention since the first stories, as the main motif in this story. The story has a symbolic narrative, since it deals with the human's search for identity and the attitude to life through his inner world in the background. The use of symbols and poetic language in this story results in the text being symbolic. Sound in the text replaces the word in the sense. The effort of the person of the story to create a phonetic memory and the longing to build a world with sounds; It has an effort to preserve the lost values of human beings and also has the aim of dominating time. The aim of this study is to investigate Duruel's place in Turkish storytelling by examining the story named Ses Maketi, which largely characterizes the author's storyteller identity, under the headings of structure, content, language and style.

Keywords: Nursel Duruel, Story, Sound, Memory, Time.

GİRİŞ

Nursel Duruel, 1941 yılında Isparta Şarkikaraağaç'ta doğar. Duruel, roman ve hikâyeci Tarık Buğra'nın da yeğenidir. 1979 yılında yayımlanan ilk hikâyesi Geyikler, Annem ve Almanya ile ünlünen yazar, aynı isimli hikâye kitabıyla 1983'te Sait Faik Hikâye Ödülü'nün sahibi olur. İkinci kitabı Yazılı Kaya'yı ise 1992'de yayımlar. Az yazan bir hikâyeci olduğu gibi yazdıklarını da uzun yıllar sonra yayımlamayı tercih eder. Duruel, "son dönem Türk hikâyeciliğinin küçük klasiği haline gelmiş bir yazardır." (Kahraman, 2015: 227). Hikâyeci kimliğinin yansira radyo ve televizyon programcılığı, reklam ve ansiklopedi yazarlığı da yapan Nursel Duruel'in; Geyikler, Annem ve Almanya ile Yazılı Kaya kitaplarının her biri sekiz hikâyeden oluşur. Farklı anlatım tekniklerini kullanan yazarın metinlerinin merkezini insan sevgisi oluşturur. "Hikâyelerinde insanlara hep neyi kaybettiklerini anlatan yazar, iletişimsizlik, yalnızlık, güvensizlik gibi temalara yaslanır." (Tosun, 2013: 301-302). Kadın kimliği, aile, geçmiş-şimdi-gelecek ilişkisi, zaman, birey olma gibi problemler de hikâyelerinin diğer temalarıdır. Onun hikâyeleri arasındaki ortak bağ, çağrışımlardan yararlanma, geçmişle şimdiki zaman ve gelecek arasındaki gidiş gelişlerle devinimli bir anlatımı yeğleme, dilin şiirsel gücüne yaslanma, ruhsal yaşantıları çok iyi belirtebilmesidir. (Lekesiz, 2001: 71). Hikâyelerinde genellikle kadınları ve kadın dünyasını öne çıkaran yazarın, kadın üzerinden kimlik ve kendini gerçekleştirme problemini ortaya koyma isteği, hikâyelerinin diğer özelliğidir. Hikâyeci kimliğinin daha belirginleştiği ve anlamın daha kapalı olduğu Yazılı

Kaya'daki metinlerinde sembolik ve şiirsel bir anlatım dikkat çeker. Yazarın, kısa öykü tanımlamasına uygun beş altı sayfadan oluştuğu görülen bu metinlerinde anlamın daha yoğun olduğu anlaşılır.

1. Hikâyenin Muhtevası

Nursel Duruel'in *Ses Maketi*² hikâyesi *Yazılı Kaya* kitabının ilk metnidir. Metinde, Ses Dağıtım Merkezi'nde çalışan "ses hastası" bir adamın "ses"i anlama çabasından hareketle ses yapı merkezi inşa etme çabası konu edilir. Hayatın anlamını seslere yükleyen ve kendisini "ses hastası" şeklinde tanıtan bu adamın amacı bir "ses belleği" oluşturmaktır. Cemil Meriç'in aktardığına göre Valery; "*seste bütün insan vücudu var, düşünceyi dengeye kavuşturan o*" (2006: 56) der. Onun, sesi bellek yapma çabası simgesel bir içerik taşır. Çünkü "*sesi anlama çabası, eşyanın, hayatın künhüne varma çabasının bir uzantısıdır.*" (Tosun, 2013: 306). Ses, insana doğuştan itibaren verilmiş bir yetidir. Öznenin ses maketi yapma isteği, insanın şehrin bunaltısından, kalabalıkların uğultusundan kaçışının ve bir çıkış arama isteğinin ifadesidir. Sesin kayboluşunun önüne geçmek için çabalayan bu adam, aslında insandaki kaybolan içtenliği ve değerleri korumaya çalışmaktadır. Ses, kişinin kimliğine ait bir belge olduğundan yaşamışlıkların tanığı olarak zamanın geçiciliğine de bir göndermedir. Sesin kaybolması zamanın kaybolmasıdır. Ses, iletişim kurmayı sağladığından iletişimin kendisi ve temelidir. İnsan, anlam üretmek ve iletişim kurmak zorunda olduğundan sese her zaman ihtiyaç duyar. Sesin iletişimin temeli olmasının nedeni, anlam aktarmasıdır. Ses, eşya ve maddenin katılığı ve soğukluğuna karşı insanın iç dünyasının yumuşaklığı ve sıcaklığını gösterir. Marcel Proust, insanın iç dünyasının bir mucize olarak bizi şaşırtmaktan hiç vazgeçmeyecek bir sonsuzluğa sahip olduğunu söyler. (Kundera, 2009: 38). Metinde ses hastası adam iç dünyasında hiç kimsenin aklına gelmeyeceği bir savaş yaşamaktadır. Sesleri kaydetme düşüncesi âdeta ruhunda bir canavarla mücadeleye dönüşür. Bu nedenle geleceğe duyulan güvensizlik ve "*geleceğin şimdiki zamandan hep daha güçlü olduğu*" (Kundera, 2009: 32) düşüncesinden dolayı sesleri kaydetmek gereği duyar. Zaman, insanı her an yok oluşa doğru sürüklediği için var olmanın yolu ve "*geleceğe kalmak*" ona göre, sesleri kaydetmek ve bir ses belleği oluşturmaktan geçmektedir. Ses hastasının yaşadığı içsel serüvenin toplumsal boyutu da vardır. Sesin oluşturduğu konuşma olmadan insanın toplumsallaşması mümkün değildir.

Ses, insanın kimliği olmakla birlikte "kurumlar üstü milli bir kurum olarak önemli işlevler gören dilin malzemesidir. Sesler, bir milletin maddi manevi bütün nitelik ve isteklerini görülüp duyulabilir kılan önemli bir sistemdir." (Kardaş,

² Çalışmadaki sayfa alıntılarında; kitabın 2018 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından çıkarılan baskısı kullanılmıştır.

S. Çakmakçı Nursel Duruel'in "Ses Maketi" Adlı Hikâyesi Üzerine...

2018: 10). İnsan ancak sahip olduğu sesin söze dönüşmesiyle dünyada bir iz bırakabilir. "insan yalnız sözle insandır ve söze bağlanırsınız birbirimize." (Uluyavaşçı-Çalışkan, 2015: 4). Çünkü söz, insan sesinin kültürel değerini ifade eder. Dilin malzemesi olan ses, sözcükleri oluşturur. İnsanın kimliğinde belirleyici olan unsurlardan olan söz ise gücünü sözcüklerden alır.

"Deneyimlerimize sahip olmanın, deneyimleri belleğe bağlamanın en kolay yolu olan sözcükler, nesnelere ve duyguların dünyasına düzen, bir standardizasyon getirir. Bu, ne maddi ne de manevi dünyada var olan bir standardizasyondur. Sözcükler, karşılıklı, birbirlerine bağımlı bir yaşamı desteklemek amacıyla iletişimi kolaylaştırmak için yarattığımız yapay kurgulardır. Sözcükler, ihtiyaç gereği, her şeyi alelade, basit imgelere, kavramlara ve kalıplara indirger. Doğayı ve toplumu sahiplenme, düzenleme ve denetleme yolundaki kendi kendimize belirlediğimiz kader-hedefe doğru ancak böylelikle ilerleyebiliriz." (Vassaf, 2002: 35).

Bilgi, modern zamanlarla birlikte önemli bir değer olmasına rağmen insanı mutlu etmeye yetmemektedir. Aşırı bilgiye boğulan insan, içtenliği, samimiyeti ve asli değerlerini unuttuğu için bir çıkmaz içerisindedir. Ses hastası adam, sesin hiçbir zaman bir öncekine benzemeyeceğini düşündüğünden ve geleceğin bilinmez oluşundan dolayı "şimdi"yi kayıt altına almak ister. Ancak öykünün öznesi "ses"e yalnız "anlam aktarıcısı" olarak bakılmasını istemez. Sesi yitirilen, kaybolan değerlerin, kimliğimizin, varlığımızın kendisi olarak kabul eden bu adam, sesin maddeye ve eşyaya karşı üstünlüğünü ifade etmek ister. Bunu; "tarihi bir kent tümüyle yeniden kurulsa, kentin ait olduğu zamanı da yeniden inşa etmiş olur muyuz?" şeklindeki soruyla belirginleştirir. Bu soru metnin arka planında verilmek istenilen mesajın tümünü içermektedir. Öznenin bu sorusu kent planlamacısı tarafından da anlamlı bulunur:

"Olmazdı elbette. Kenti yeniden kursanız da, o kentin kendi zamanı içindeki herhangi bir akşamüstü, bir sütunun dibinde konuşan iki kişinin neler konuştuğunu bilseniz de, nasıl konuştuklarını hiçbir zaman bilemeyeceksiniz. Onların seslerini kurduğunuz mekâna yerleştiremeyeceksiniz." (s. 13)

Ses Maketi hikâyesindeki en önemli simge "ses"tir. Ses, hikâyede "derin kimliğin, insan sıcaklığının, özünün hissedilişidir." (Kahraman, 2015: 227). Ses, bu hastalıklı adam için kulağın duyabildiği titreşimden daha öte bir şeydir. İnsanın anlamı olan ses, hayatın da anlamıdır. Onun kayboluşu hayatın anlamsız hale gelmesi ve sona ermesidir. Söz konusu gerçeklik, metindeki "yazı kalıcı, ses uçucu" (s. 16) cümlesiyle vurgulanır. Metnin anlam yükünü çeken önemli

ifadelerden biri olan bu cümle ile “söz uçar yazı kalır” sözüne göndermede bulunulur. Dolayısıyla geçici olduğunun farkında olan insan, kalıcı olabilmenin yollarını arar. Sesi korumak ise kalıcılığın yollarından biridir. Robert Lifton, tüm faaliyetlerimizin ardındaki itici gücün ölümsüzlük peşinde koşmak olduğunu ileri sürerek bunun dinsel, biyolojik, sanatsal ve tarihsel olmak üzere dört şekilde gerçekleştiğini belirtir. Lifton’a göre bu unsurlarda sevgiye, sevince ve paylaşmaya ilişkin tek bir şey yoktur. Dünyanın gelecekte var olması, ancak bizi hatırlayan olacaksa önem taşır. (Vassaf, 2002: 166). Belleğin kendisi olan yazı, kültür ve medeniyeti yok olmaktan nasıl kurtarıyorsa ses de insanı yok olmaktan kurtaran bir unsurdur. Ses hastası özneye göre sesler sürekli kayıt altına alınmalıdır. Ancak bunlar bantlarla plaklarla yapılabilecek bir iş değildir. O ancak hayatın bir kesitini verebilir. Geriye kalan kısım boşlukta, anlamsız bir hiçten ibarettir. Dolayısıyla bir “ses belleği” oluşturularak hayatın kalıcılığı sağlanabilir. Ses belleği oluşturmanın amacı, kaybolan insani değerlerin korunmasına yönelik bir çabayı da içerir.

Metinde, Ses Dağıtım Merkezi, insan kimliğinin ve özünün sembolik ifadesidir. Hikâyedeki bir diğer önemli simge Ses Dağıtım Merkezi’nin 65-21 no’lu odasıdır. Bu oda, onun belleğinin oluşumundaki ana merkezdir. Ses hastası, burasının kendi yaşantısındaki önemini şöyle dile getirir:

“Anamın rahminden sonra beni bu güçte saran bir başka yer daha olmadı hayatımda.” (s. 23)

Burası, onun seslerinin kaynağı olan insanların, nesnelere ruhlarını saklar. Ses hastası adam için bu oda bir hazinedir. Bu oda hikâyenin karşı değer simgesi konumundaki “yapıcı” denilen işçiler tarafından tahrip edilmiştir. Onlar yaptıklarından habersiz bir şekilde duvarları parçalarken aslında seslerin yuvalarını yok etmişlerdir. Ses hastasına göre onlar belleği yok edenlerdir. Dolayısıyla seslerin artık bir yuvası yoktur, boşluktadır. Bu durum özünde öfke ve acıya neden olmuştur. Metne göre karşıt gücü temsil eden bu “yapıcılar” insanın özüne duyarsız olan insanlardan başkaları değildir. Metinde, pencere de hikâyenin başka bir karşı değer simgesidir. Duvarların yıkılıp yerine pencere yapılmasıyla birlikte ses hastası, seslerin kaybolduğunu düşünür. Pencere onda bir acı ve ürküntü de yaratır. Bu duyguyu, “Bu koca kara delik, bu mağara ağzı, seslerimi yutan canavar...” (s.19) şeklindeki sözlerle ifade eder.

Ses hastasının bir ses belleği oluşturma ve sesi bellek yapma çabası, zaman problemi yaşadığının da göstergesidir. “İnsanları, nesnelere, devinimleri sese indirgemek, indirgemekten çok, ses olarak damıtmak, ses olarak saklamak, o seslerle bir dünya kurmak özlemiyle yaşayan bir tutku adamı...” (Akatlı, 2008: 229) olan ses hastasının bu problemi metnin henüz başında hissedilir. Şehir planlamacısı Ses Dağıtım Merkezi’ne ses hastasıyla buluşmak için gittiğinde

S. Çakmakçı Nursel Duruel'in "Ses Maketi" Adlı Hikâyesi Üzerine...

onun; “dalgın dalgın takvimin yapraklarını çevirmekte olduğu”nu görür. Ses hastasına göre “durmadan ses üreten” bir varlık olan insan, sesin ölümüne de tanıklık etmektedir. Sesin uçuşu, bir daha geri getirilemeyecek zamanın tükenişidir. Onun, bir “zaman hatırlatıcısı” olduğunun farkında olan özne, ses-zaman arasındaki benzerliği şöyle dile getirir:

“Hayatımızın sona erişini bunca önemseyen bizler, sesimizin ölümüne niye bu ölçüde kayıtsız anılamıyorum. Hayır, yine bantlar, plaklar demeyin. Onlar da fotoğraf makinesi gibi. Görüntümüzle ilişkimiz de sesimizle ilişkimize benziyor. Bir saniye önceki görüntümüz boşlukta kalıyor, aldırıyoruz. Görüntüler, sesler savurarak geçip gidiyoruz zamanın içinden.” (s. 16)

Ses hastası, yukarıdaki cümlelerde zamanın insanı durmadan tüketen, eskiten yönüne vurgu yapar. Onun, sesi kayıt altına alma çabası zamandaki fiziksel akışı durdurmak amacı taşır. “Fiziksel zaman düz çizgili bir akış, içinde fiziksel olayların gerçekleştiği parametrik bir zaman, fizikçilerin ‘ölçülebilir zaman’ olarak da adlandırdıkları bir zamandır.” (Özlem, 2014: 48). Özne, fiziksel zamanı durdurmanın imkânsız olduğunu da bilmektedir. Ses hastası takıntılı olduğu durumdan dolayı hayatın içerisinde değil âdeta dışında bir insandır. Hâlbuki insan hayatı, sürekli onu kayıt altına alma kaygısıyla değil, “an”ı duyarak ve yaşayarak geçirilmesi gereken bir zaman dilimidir. Böylece okur burada; zamanın asla hükmedilemeyen bir unsur olduğu gerçeğiyle yüzleşir.

Metnin başında yer alan “oysa seslere yüklediği hayattı kaygısı” cümlesi; metnin sonunda kent planlamacısının ses hastasının düşüncesini benimsediğini göstermektedir. Kent planlamacısı mimar, daha önce şüpheyle baktığı adamın fikirlerinin etkisinde kalır ve zamanla kendisi de onun gibi sesler üzerinde düşünmeye başlar. Dolayısıyla o da sesin insanı temsil ettiğini, seslerin bir belleğe dönüştürülmesi gerektiğini düşünmektedir. Ancak bu çabasının önünde yalnızlık, iletişimsizlik gibi engeller vardır. Zaten hikâyedeki çatışma ve gerilim de Ses Dağıtım Merkezi’nde çalışan kent planlamacısı ve ses hastası ile diğer insanlar arasındaki bu problemler üzerine kuruludur. Özellikle iletişimsizlik problemi, şehir planlamacısının ses hastası ile diyalogunda kendini yeteri kadar ifade edememesinin sebebidir. Yine ses hastasının işyerindeki diğer insanlarla olan iletişimsizliği de metindeki gerilimi ve temel çatışmayı sağlayan bir unsur olarak metne yansır.

2. Hikâyenin Yapısı

Nursel Duruel’in Yazılı Kaya kitabının ilk metni olan Ses Maketi, aynı zamanda en uzun hacimli hikâyesidir. Bu kitaptaki hikâyeler birkaç sayfayla sınırlandırılmışken Ses Maketi on üç sayfadan oluşan bir hikâyedir. Anlatı, olay hikâyesine yakın durmakla birlikte iç monolog ve bilinç akımı tekniklerinin

varlığı metni durum hikâyesinin sınırlarına yaklaştırır. Büyük bir olayın olmadığı öyküde gerilim ve çatışma takıntılı bir insanın huzursuzluğu ve başka insanlarla olan iletişimsizliği üzerine kuruludur. Tek vaka halkasından oluşan hikâyede olaydan çok insanın ruh durumu daha çok öne çıkarılır. Başında ve sonunda belli bir olayın olmadığı metinde, öznenin eylemlerinden çok duyguları ön plandadır.

2.1. Olay Örgüsü

Hikâyedeki temel olay, yurt dışındaki seminerden dönen bir kent planlamacısının uzmanlık alanıyla ilgili bir konuşma hazırlığında bulunduğu sırada Ses Dağıtım Merkezi'ne uğraması ve orada eski arkadaşlarından ses hastası birine rastlaması ve ses hastası bu adamın ses belleği oluşturma planlarını kendisiyle paylaşmasıdır. Metinde çok yoğun bir olayın olmaması hayâl ve imgelerin ön plana çıkmasını sağlar. Anlatıcı konumundaki kent planlamacısı, ses hastasının kendisinde bıraktığı izlenimleri metnin başlarında dile getirir. Ses Dağıtım Merkezi'nin üretim atağı yaptığı yıllarda onunla tanışmış olan kent planlamacısı, bu adamla bir kez olsun aynı masada yan yana yemek bile yememiştir. Onu tanımamakla birlikte, bu adamın yıllardan beri hiç değişmemiş olduğu dikkatinden kaçmaz. Onu gördüğünde hep tedirginlik duyar. Ses Dağıtım Merkezi'ne gelme nedenini açıklayarak ayrılmak isteyen şehir planlamacısı, onunla vedalaşacağı sırada tokalaşmak ister, ancak o buna karşılık vermeyerek kendi pantolonunu silkeler. Onun bu davranışı şehir planlamacısını şaşırttığı gibi huzursuz ve rahatsız eder. Çünkü karşısında komik, sıra dışı ve hasta bir adam vardır. Ses hastası adam bir ses belleği yapmaya çalışmaktadır. Oluşturmaya çalıştığı ses yapılarını, binaların yapısına benzettiği için düşüncelerini kent planlamacısına anlatmak ister. Bu diyalogda ses hastasının odaklandığı asıl şey kent planlamacısının sesidir. Çünkü tam diyalog bitip ayrılacakları sırada kendisine “sesiniz” diye bir uyarıda bulunur. Söz konusu uyarı olayda bir merak ve gerilim oluşmasını sağlar:

“Sesiniz” dedi.

“Evet” diye sordum.

“Hiç, hiç... üşütmüşsünüz galiba, havalar kötü, dikkat edin.”

“Sağ olun” dedim. “önemli bir şeyim yok.” (s. 9)

O günden sonra birkaç defa daha karşılaşılan kent planlamacısı ile ses hastası adam, benzer konular üzerinde konuşurlar. Ses hastası, asıl söyleyeceğini bir türlü söyleyemez. Nedeni; özgüvensiz biri olmasıdır. Ancak her ayrılış anında şehir planlamacısına uyarı niteliğinde “sesiniz” diye seslenir. Kent planlamacısı, ses hastasının kendisiyle her karşılaştığında yaptığı bu uyarıdan oldukça rahatsızlık duyar. Sesinde hiçbir değişiklik bulunmadığı halde bu söz onu çileden

S. Çakmakcı Nursel Duruel'in "Ses Maketi" Adlı Hikâyesi Üzerine...

çıkarmaktadır. Ses hastasının “sesiniz” sözcüğü ile asıl gelmek istediği konu, kent planlamacısının eski kent dokusunun korunmasıyla ilgili çalışmalarından oluşan konuşmasıdır. Çünkü bu konuşmayla kendisinin gerçekleştirmek istediği “ses belleği” oluşturma planı benzerlik taşımaktadır. Bu arada kent planlamacısının hazırladığı konuşma dizisi oldukça ilgi çekince telefonla arayanlar, kutlayanlar ve mektup yazarlar olur. Mektuplardan biri, ses hastası bir genç kızdan gelir. Genç kız mektubunda kent planlamacısının sesine “tutulduğu”ndan bahsetmektedir. Okur burada kurgunun kız üzerinden devam edeceğini düşünürken ses hastası adam ekseninde devam eder.

Kent planlamacısı bir gün arkadaşlarına veda etmek için uğradığı Ses Dağıtım Merkezi'nde onunla yeniden karşılaşır. Ondan kaçmak istese da bunu başaramaz. Adam her zamanki gibi yine yalnızdır, ama eskisinden farklı olarak öfkeli bir hali vardır. Kendisine alaycı ve umutsuz bir şekilde bir ses hastası olduğunu ve konuşmaya ihtiyacı olduğunu söyler. Ses hastası adam, kent planlamacısına geçmiş yıllarda Ses Dağıtım Merkezi için hazırladığı konuşma metinlerinin kopyalarını gösterir. “Yazının kalıcı sesin ise uçucu” olduğunu belirtip eğer kaydedilmezse bunların yok olacağını dile getirir. Düşüncelerini daha iyi anlatabilmek için onu Ses Dağıtım Merkezi'nin 65-21 kodlu “Ses Dağıtım ve Toplama Odası”na götürür. Kent planlamacısı için burası boş bir stüdyodur. Ancak ses hastası adam için burası çok önemlidir. Odanın, kendisindeki yerini; “Anamın rahminden sonra beni bu güçte saran bir başka yer daha olmadı hayatımda” (s. 23) şeklindeki bir cümleyle belirtir. Ses hastası adama göre burasını yapan mimar seslere en uygun şekilde tasarlamıştır. Ses hastası, odadaki seslerin canlı, bağımsız, onları var edenlerin kokusu ve sıcaklığını taşıdıklarından şöyle bahseder:

“İçeriye girip şu ağır kapıyı örttüğümde, seslerin dolanmalarını dinlemişimdir. Katman katman uçuşurlar bu odanın içinde. Işığı yakınca...” (s. 15)

Kent planlamacısı, anlatılanların nereye varacağını merakla dinlerken ses hastası adam bu odanın büyüsunün işçiler tarafından açılan bir pencereyle bozulduğunu söyleyerek onu şaşırtır. Odadaki sesteki yapılar olduğunu iddia eden adam, bu odanın bozulduğu için huzurunun kaçtığını ve hastalığının çizgiden çıktığını söyler. Adama göre yıkılan, parçalanmış duvarlar değil onun seslerinin yuvasıdır. Sesler artık onların oyduğu ve yerine karanlık bir pencere, bıraktıkları boşluklarda bulunmamaktadır. Bu karanlık pencere onun seslerini yutan bir canavardır. Artık boşalan belleğiyle baş başadır. Kent planlamacısı bu odadan çıktıktan sonra ses hastası adamın takviminden koparılmış yapraklar ve içi izmaritler ve yanmış kibritlerle dolu bir sigara paketini ceketinin cebine koyar. Dinlediği olayın etkisinden kurtulamayan kent planlamacısı bu nesnelere alma gereği duyar. Kent planlamacısı cebine koyduğu bu nesnelere günlerce cebinden

atamadığı gibi söz konusu ceketini de başka ceketıyla değiştirmez. Meslektaşlarıyla konuşurken, ders verirken, çocuklarıyla oynarken hep aynı ceketini giyer. Ancak bu durum onu gittikçe huzursuz etmektedir. Bir gün bir kahveye girer, cebindeki nesnelere Ses Dağıtım Merkezi'nin bir maketini yapar:

“Boş bir masaya oturup çay söyledim. Çayı getiren garsona bitişikteki bayiden gazete aldirttim, gelen gazeteyi okumadan masanın üstüne serdim, cebimdeki takvim yapraklarını, izmaritleri, kibritleri gazetenin üstüne boşalttım. Akşama kadar uğraşıp Ses Dağıtım Merkezi'nin onun bana anlattığı hal ile bir maketini yaptım. Çevreme toplanan meraklılar yaptığım işin koca bir adama yakışmayacağına karar verip yavaş yavaş dağıldılar.” (s. 19)

Görüldüğü gibi kent planlamacısı, ses hastasından etkilendiğinden onun gibi “ses hastası” takıntılı biri konumundadır. Bu maketi çalışma masasının çekmecesine yerleştirir ve onu en yakınlarından bile gizler. Arada bir çekmeceyi açınca “takvim yapraklarından yükselen çılgınlık dinler, onun çılgınlığını...” duyar gibi olur. Kent planlamacısının ceketini ve cebindeki nesnelere de onların sesini kaydetmiş olduğundan ses hastasının çılgınlıklarını içermektedir. Artık o da ses hastası konumunda bir insandır.

2.2. Şahıs Kadrosu

Öykünün temel unsurlarından biri de şahıslardır. “Şahıs kadrosu bir öyküde yer alan ve dolaylı ya da dolaysız olarak anlatılan olayla ilişki içinde bulunan varlıkların tamamının adıdır.” (Kolcu, 2011: 28). Ses Maketi hikâyesinin oldukça dar bir şahıs kadrosu vardır. İsimlerin belirsiz olduğu bu hikâyede şahısların fizikî özelliklerinden çok iç dünyaları ön plandadır. Hikâyenin şahısları bildik dünyanın insanı olmayıp kendini gerçekleştirememiş ve kendini bulamamış şahıslardır.

2.2.1. Baş Kişi

“Ses Maketi” hikâyesinin başkişisi “ses hastası” olan kişidir. Onunla ilgili bilgiler hikâyenin anlatıcısı kent planlamacısı mimarın ağzından verilir. Ses hastasının kimliği, onun izlenimlerinden, monolog ve diyaloglarından öğrenilir. Ses hastası hakkındaki bilgiler aslında onun kişiliğinden çok kendisinde bıraktığı izlenimlerdir. Onunla ilk karşılaştığında aldığı izlenim “sesi ölçülü, nazik bir adam” oluşudur. Yalnızlık problemi yaşadığı anlaşılan bu adamın kişiliğini; “durgun yüzlü, içe dönük, nazik bir adam” ifadeleriyle özetler. Yaşını belli etmeyen bir tip olması onun diğer insanlardan ayrılan yönlerinden biridir. Kent planlamacısı, Ses Dağıtım Merkezi'nde onunla ilk kez buluştuğunda ve diğer karşılaşmalarında hep “yalnız” olduğunu görür. Yalnızlık, onun başkalarının fark edemediği ayrıntıları görmesini sağlar. “Yalnızlık, günlük hayatı daha iyi yaşamamızı sağlayan içsel bir deneyimdir; hayatta asli olan ile, çoğu zaman fazla

S. Çakmakçı Nursel Duruel'in "Ses Maketi" Adlı Hikâyesi Üzerine...

anlam yüklediğimiz, asli olmayan şeyleri ayırt etmemizi sağlar.” (Borgna, 2019: 27-28). Anlatıcı onu aynı işyerinde çalıştığı için yıllar öncesinden tanımaktadır. Yıllar sonra onunla karşılaştığında ise karşısındaki adamın değişmediğini, yine yalnız olduğunu ancak “aynı gibi gözükken bir başka adam”la karşılaştığını söyler. Onunla aylar sonra Ses Dağıtım Merkezi’nde karşılaştığında yaşadığı ilk diyalogda “ben ses hastasıyım” (s.10 diye kendisini tanıtır. Kent planlamacısının şaşırıldığını görünce kendisiyle ilgili tanıtıcı cümlelerine devam eder:

“Görüyorsunuz söze nereden gireceğimi bilemiyorum. Kocaman bir ses alıcısıyım ben. Durmadan, dinlenmeden, gece gündüz, bilerek bilmeyerek hep kaydedirim. Yo... yo... biliyorsunuz müzikçi değilim. Ses hastasıyım, az önce söyledim inanmadınız.” (s. 12)

Görüldüğü gibi ses hastası adam gerçekten de ses hastasıdır. Hastalıklı bir tip olduğunu, sesi bellek yapmak çabasının “umutsuz bir uğraş” olduğunu kendisi de kabul eder. İletişim şekli, özgüvensiz oluşu onun hastalıklı olduğunun göstergesidir. Kent planlamacısı onunla tokalaşmak istediğinde elini uzatmaz ve sınırlı sınırlı pantolonunu silkelere. Kent planlamacısına kendi probleminin büyük olduğunu, bunun adını bile koyamadığını söyler. Hikâye boyunca hiç değişmediği görülen ses hastası adamın bu yönüyle tek boyutlu bir karakter olduğu söylenebilir. Kent planlamacısı, onunla buluştuğunda öfkeli hali dikkatini çeker. Ses hastası adamın “öfkeli hâli, gündelik nazik hâlinden beklenmeyecek ölçüde” uzaktır. Başkişi, kent planlamacısına dosyadaki yazıları göstererek bunların “sesin gölgesi” olduğunu söyler:

“Sese kimse dokunamaz, müzisyenler bile. Bu dosyalarda yazılanları okuyabilirsiniz, ama sesi bulamazsınız. Yazı kalıcı, ses uçucu. Tıpkı hayat gibi. Saptanmazsa iz bırakmadan yok olur. yok oluş!... Herkes acı duyar bundan. Benim acım, sesin yok oluşuna yönelik, seslerimin.... Bu kez dinleyeceksiniz beni.” (s. 11)

Yukarıdaki satırlar onun kaygılı, huzursuz oluşunun, çabasının sonuçsuz olduğunu bilse de hayallerini gerçekleştirmek için çabaladığının göstergesidir. Bunun da hayatı olduğu gibi kabul etmemenin bir sonucu olarak insanı takıntılara götürdüğü görülmektedir.

2.2.2. Norm Karakterler

İşlev olarak başkişiden sonra gelen norm karakter aynı zamanda başkişiyi eylemleri ve tecrübeleriyle destekleyen tamamlayan karakterdir. Norm karakter, “yazarın sözünü emanet ettiği karakter” (Aktaş 2003: 141) olarak da metinde yer bulabilir. Ses Maketi’nde başkişiden sonra en fazla öneme ve derinliğe sahip olan karakter, hikâyenin anlatıcısı konumundaki kent planlamacısı mimardır. Mimarın

da ses hastası adam gibi ismi ve fizikî özellikleri hakkında bilgi verilmez. Alanında başarılı biri olduğu, dersler verdiği ve evli olup çocukları olduğu, iç dünyasıyla ilgili bilgiler kendi iç monologundan öğrenilir:

“Davranışlarını, özellikle böyle önemli sayılamayacak anlık davranışlarını kestiremediğim insanlar, oldum olası huzursuz eder beni. Nezaketleri de pençe gibi gırtlığıma yapışır. Ayrımına varmadan, daha yüksek sesle, sözcükleri sertleştirip köşelendirerek konuşmaya başlarım. Söz aralarında kalan boşlukları, susuşları doldurmakla görevliydim, doldurmazsam tehlikeli alanlarda gezinecektik gibi, gereksiz yere bol söz harcarım. Bu daha da sıkar canımı, patavatsızlık yapmak için dayanılmaz bir istek duymaya başlarım.” (s. 8)

Kent planlamacısının sosyal yönlerini ve kendisine yaptığı özeleştiri de yine kendi iç monoloğundan öğrenilir:

“Kendini yapı planları, kent planları çizmeye göre eğitmiş, ona göre yetiştirmiş olan ben; bu alanın uzmanı olarak dersler veren, konuşmalar yapan ben; günün birinde bir kahve köşesinde ne idüğü belirsiz maketi yapmışım ve onu bir çocuk gibi en yakınlarımdan bile gizliyordum.” (s. 26)

Yukarıdaki cümleler, kent planlamacısının zamanla ses hastasının etkisinde kaldığının bir göstergesidir.

2.2.3. Kart Karakterler

Kart karakter, “tek bir karakteristik özelliğin vücut bulmuş şeklidir.” (Stevick, 2010: 182). Genellikle karşıt güç konumunda yer aldıkları görülen bu karakterler anlatıda bir değişiklik göstermeden “daha çok ‘hedef obje’ye varmayı engelleyen karşıt güç grubunda yer alırlar.” (Korkmaz, 1997: 300). Kart karakterler metinde bir işlevi sağlamak için bir defalığına ortaya çıkarak görevini yapar ve ortadan kaybolurlar. Bu hikâyedeki kart karakter, Ses Dağıtım Merkezi’ne gelip binanın yapısını değiştiren ve ses kaydedicisinin bütün seslerini yutan o karanlık pencereyi açan ve daha sonra “kazdıkları tünelin orta yerine oturup” helva eklemek yiyen “işçiler”dir. Metinde bu kişiler “yapıcı” olarak sunulurlar. Onlar ses kaydedicisinin belleğini farkında olmadan boşaltan, seslerini kaybetmesine neden olan karakterlerdir.

2.2.4. Fon Karakterler

Hikâyede çok fazla öneme sahip olmayan bu karakterler dekoratif unsur durumundaki karakterlerdir. Ses Maketi hikâyesinde Ses Dağıtım Merkezi’ndeki

S. Cakmakcı Nursel Duruel'in "Ses Maketi" Adlı Hikâyesi Üzerine...

çalışanlar, kent planlamacısının oturduğu kahvede çay getiren garson ve kahvedeki insanlar, kent planlamacısına mektup yazan kız, fon karakterleri oluşturan kişilerdir.

2.3. Zaman

Ses Maketi hikâyesinde zaman, kronolojik bir yapıdadır. Ancak olayın cereyan ettiği vaka zamanı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Hikâyede, giriş kısmında yer alan “yurt dışından yeni dönmüş...”, “geçmiş yıllarda Ses Dağıtım Merkezi için hazırladığım konuşma” şeklindeki sözler zamana ilişkin vurgulardır. Ayrıca kent planlamacısının Ses Dağıtım Merkezi tarafından istediği konuşma için yaptığı hazırlıklar, bu merkeze giderek istenilen konuşmayı yapması, konuşmasını beğenen bir genç kızdan mektup alması, ses hastası ile belli aralıklarla bu merkezde karşılaşması, ikisinin ilk karşılaşması ile asıl konuyu konuştukları süre arasında geçen aylar olayın zamanına ilişkin ipuçlarıdır. Ses hastasının Ses Dağıtım Merkezindeki 65-21 kodlu ses dağıtım ve toplama odasında ses belleği oluşturmaya ilişkin açıklamalarını yaptığı sırada kurduğu “aylardır konuşabileceğimiz bir ortamı yaratmak için çabalıyorum” cümlesi olayın zamanı hakkındaki diğer ipucudur.

2.4. Mekân

Ses Maketi hikâyesinde olayların neredeyse tamamının geçtiği mekân Ses Dağıtım Merkezi'dir. Bu merkez içerisinde yer alan 65-21 numaralı oda, ses hastası adamın hayatında büyük bir öneme sahiptir. Bu adam hayatın anlamını bu odada bulmaktadır. Çünkü ona göre bütün sesleri içinde barındıran bir mimariye sahip bu oda; yaşanan bütün olayları ve sesleri kaydetmesiyle âdeta tarihin gizli bir arşividir. Bu mekânın başkişi için açık mekân işlevi taşıdığı aşağıdaki cümlelerinden anlaşılmaktadır:

“Anamın rahminden sonra beni bu güçte saran bir başka yer daha olmadı hayatımda. Burada sesler arasında yüzüyor, onlarla besleniyor, onların akıl almaz yolculuklarına katılıyordum.” (s. 17)

Ses hastası adamın, merkezdeki bu odanın kendi hayatındaki yerini belirtirken “kimsenin böyle eşsiz bir hazinesi olmamıştır. Hiçbir çocuk hiçbir bahçede böylesi bir bollukla karşılaşmamıştır. Hiçbir laboratuvar bu ölçüde çekici olmamıştır.” (s. 16) şeklindeki cümleleri, ruhuyla bu oda arasındaki ilişkiyi gösterir. Mekânın bu özelliği başkişisinin ruhsal durumunun doğal bir sonucudur. Bu bakımdan hikâyedeki asli mekân olan Ses Dağıtım Merkezi'nde yer alan 65-21 kodlu odayı “duygusal mekân” boyutuyla değerlendirmek de mümkündür. “Duygusal mekânın karakteri, onu yaşayan veya algılayan şahıslardan dolayı sahip olduğu atmosferinde gizlidir.” (Tepebaşı, 2012: 79). 65-21 kodlu oda, işçiler tarafından değişikliğe

uğratılınca mekân ses hastasının ruhunda olumsuz bir baskı unsuruna dönüşür. Aynı şekilde kent planlamacısı mimar da ses hastasının çalışma odasında mekân kendi ruhunda bir baskı oluşturmaya başlar. Bunun nedeni mimarın ses hastasıyla iletişimsizliği, onun garip, öfkeli ve sinirli halidir. Şehir planlamacısı, Ses Dağıtım Merkezi'ne kendisini çağıran kişinin odasını ararken “loş koridorlar”dan geçerek onun yanına varır ve ses hastasının aynı merkezdeki odasına oturmak zorunda kalır. Bu zorunluluktan dolayı mekânın kendi ruhu üzerine baskı oluşturduğunu hisseder.

Hikâyede sadece son bölümde adı geçen kahve ve anlatıcının evi de hikâyede işlevi olan diğer mekânlardır. Kent planlamacısının ses maketini yaptığı kahve, onun toplum gözündeki yerini ortaya koyar, kendi evi ise çevresinden kopuk olduğunu ve iletişiminin kaybolduğunu gösteren bir işleve sahiptir.

2.5. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Olaya bağlı edebi metinlerde her metin mutlaka bir anlatıcıya ihtiyaç duyar. Ses Maketi'nde hikâyenin anlatıcısı kent planlamacısı mimardır. Olaylar ve durumlar onun dilinden aktarılır. Metindeki kişileri tanıtırken onlar hakkında yorum yapması ve düşünceler ortaya koyması kent planlamacısının anlatıcı olduğunun kanıtıdır. Aynı zamanda metinde işlev olarak ikinci derecede bir kişidir. Bu bakımdan metnin kahraman anlatıcı bakış açısıyla kaleme alındığı söylenebilir. “Anlatıcının kişi, olay ve zamanlarla ilgili aldığı tavrına ‘bakış açısı’ denilir. Seçtiği bakış açısına göre anlatıcı, aktardığı her bir durumu ‘tarafsız’ olarak yansıtabilir; ‘olumlu yönde yüceltmek’ ya da ‘olumsuz yönde yermek’ şeklinde ‘tarafli bir tutum da alabilir.’” (Sağlık, 2014: 154). Metinde anlatıcının, olay, durum ve kişilere ilişkin tutumunun “tarafli” olduğu aşağıdaki cümlelerde açıkça görülmektedir:

“Beni gördüğüne sevinmiş gibiydi. Ne yazık ki, bu sevinç, konuşmamızı renklendiremiyordu. Halimi, hatırımı, karımı, çocuklarımı, yurt dışında kaldığım süre içinde yaptığım işleri sordu. Sorular peş peşe geliyordu, ama cevap vermeye başladığımda, yüzüne ilgisiz, uzak bir gülümseme yayılıyordu. (...) Ona ilişkin bütün bilgim ve ilgim tek cümlelikti: Durgun yüzlü, içe dönük, nazik bir adam.” (s. 8)

Yukarıdaki bu cümleler, başkişinin yani ses hastasının düşüncelerinin anlatıcı üzerinden verildiğinin göstergesidir. Aristo, Poetika'sında “karakter”in sanatçı açısından bir seçimi açığa vurduğunu söyler. (2018: 50). Dolayısıyla metinde Duruel'in sözünü emanet ettiği kişi kent planlamacısı, başkişiyi tanıtırken ileri sürdüğü yukarıdaki düşünceler onun iç dünyası hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlar.

3. Hikâyenin Dili, Anlatım Tarzı ve Üslûbu

Bir edebi metnin yoğun anlama sahip olmasının nedeni dili kullanım biçiminden kaynaklanır. Ses Maketi'nde dikkat çeken ilk özellik metindeki şiirsel dildir. Metindeki "bu kez dinleyeceksiniz beni", "anlık davranışlarını kestiremediğim insanlar oldum olası huzursuz ederler beni", "nedenini kestiremediğim bir telaş, açıklamalar yapmaktan alıkoyuyordu beni" gibi bazı devrik cümlelerin çok kullanılması ve yine isim cümlelerinin bolluğu metnin dilini şiire yaklaştırır. "İnsanlar, başkalarını anlatırken umumiyetle objektif olabilirler de, duygularından bahsederken şair kesilirler. 'Ben' hikâyelerinde üslûp, üçüncü şahıs hikâyelerinden farklıdır." (Kaplan, 2014: 437). Aşağıdaki cümlelerde bu üslûp belirgin şekilde hissedilir:

"Yazı kalıcı, ses uçucu. Tıpkı hayat gibi. Saptanmazsa iz bırakmadan yok olur. Yok oluş! (...) O, sestem insan yaratıyor, sonra yarattığı insana tutuluyor. Oysa ben... ben insanları ses yapıyorum."
(s. 11-12)

"Ses" imgesi üzerine kurulmuş hikâyede yazarın anlatmak istedikleri doğrultusunda farklı anlatım tekniklerinin kullanılması metnin zenginliklerinden biri olarak yansımaktadır. Hikâyede monolog, iç çözümleme, bilinç akışı, laytmotif, gösterme, tahkiye ve tahlil gibi farklı anlatım tarzlarına yer verilmekle birlikte diyalog tekniğinin belli bir ağırlığı vardır. Ses hastası adam ve kent planlamacısı mimar arasında geçen diyaloglar ile karakterlerin duyuş, düşünüş ve yaşayışı okura şöyle yansıtılmaya çalışılır:

"—Bu daha önce var mıydı?" diye sordum.

—Yoktu. İşte bütün sorun bu. Bu koca kara delik, bu mağara ağzı, seslerimi yutan canavar..."

Karanlık pencereye acıyla, ürküntüyle bakıyordu. Sonra yeniden sordu:

"Başka ne görüyorsunuz? Onları da görüyor musunuz?"

"Neleri?"

"Aldırmayın, ben görüyorum. Ben sesleri saklandıkları bütün gözenekleri tanıyorum. Şu küçük yanığa yakından bakın." (s. 14)

Hikâyede anlatım tekniği olarak kullanılan bir başka yöntem bilinç akışıdır. Metinde başkişinin iç dünyasını okura açan bu teknik, aynı zamanda onun zihnindeki problemleri yansıtan bir ayna görevi de görür. Ses hastası adam, bilincindeki çağrışımları, mantıksız ve düzensiz bir şekilde şöyle aktarır:

“Seslerim... Seslerimin sırtını oydular... sesleri parçalandı... hoyratlık... kim öğretecek seslerimi... korunaksız seslerim... nasıl toplarım... nasıl... nasıl... onca yıl neyi bekledim... neye bekçilik ettim... seslerimi ne yaptım...” (s. 19)

Edebiyat sanatı bir anlatma sanatıdır. Bu anlatma yöntemlerinden biri de iç monologdur. İç monolog tekniğinin günümüz metinlerinde fazla kullanılmasında sosyal anlamda uyum sorunu yaşayan yirminci yüzyıl insanının başka insanlarla sıcak iletişiminin kopması etkilidir. Başka insanlarla iletişimleri kopan bu çağdaş insan sürekli kendi kendine konuşmaya, sorunlarını kendi kendisiyle tartışmaya başlamıştır. (Çetin, 2009: 177). Ses Maketi’nde anlatıcı mimarın, ses hastasının sorularını geçiştirmek için dile getirdikleri bu tekniğe örnektir:

“Ayrıldıktan sonra durup dururken adama numara yapmış olduğumu düşündüm. O bana “üşütmüşsünüz” dedi, ben de kabullendim. Oysa sesim her zamanki gibiydi, grip falan değildim. Gün boyu ne çok yapıyordum böyle geçiştirmeli konuşmaları!.. İrili ufaklı değerlendirmeler, yargılar, sıfatlar, katılayım katılmamayım üstümde kalıyordu ve ben kılımı bile kıpırdatmıyordum.” (s.9).

İç çözümleme; bireyin iç dünyasını ve psikolojisini yansıtabilmek amacıyla anlatıda yararlanılan anlatım tekniklerinden biridir. Bu anlatım tekniği, olaydaki kahramanların iç dünyalarının anlatıcı aracılığıyla ortaya koyulmasıdır. “Bu teknikte figürün psikolojik durumu/iç yaşantısı belirgin bir sürecin içinde saydamlaştırılır.” (Sazyek, 2013: 267). Hikâyede anlatıcı konumundaki mimarın “durgun yüzlü, içe dönük, nazik bir adam.” (s. 8) şeklindeki cümlesi, ses hastası adamın psikolojisini okurun bilgisine açan bir işleve sahiptir. Söz konusu cümle, okurun olayı ikinci plana atarak başkişinin iç dünyasına yönelmesini ve anlamasını sağlar. Yine hikâyenin merkezinde ses hastası adam olduğundan, metne bu adamın korku, kaygı, panik halinden yansıyan bir üslup hâkimdir. Ayrıca yukarıda görüldüğü gibi “ses” sözcüğünün hikâyede çok fazla geçmesi laytmotif tekniğinden yararlanıldığının göstergesidir. Bu sözcüğün sık tekrarlanması başkişinin problemini ve metnin mesajını belirginleştirmektedir.

SONUÇ

Hikâye, hayatı yorumlayan ve insanı birçok yönüyle yansıtan edebi türlerden biridir. Nursel Duruel, *Ses Maketi* hikâyesinde birçok hikâyesinde olduğu gibi iletişim problemi yaşayan yalnız ve özgüvensiz kişileri metne taşıyarak onunla ilgili gerçekleri, iç dünyası aracılığıyla okura verir. Yazar bu hikâyede söz konusu gerçekliği yansıtmak için olayı arka plana atarak kahramanın iç dünyasını; korkularını, heyecanlarını, kaygılarını ön plana çıkarır ve simgeleri kullanır. Karakterlerinin beklentilerini, özelemlerini ve hayallerini okura açmak için; iç dünyasını okura açan anlatım tekniklerini kullanır. Ayrıca hikâyede simgesel

S. Çakmakcı Nursel Duruel'in "Ses Maketi" Adlı Hikâyesi Üzerine...

anlatım da dikkati çeker. Hikâyedeki simgesel anlatım metni zenginleştirdiği gibi, anlamın yoğunluk kazanmasını da sağlar. Diğer taraftan yazar, metinde anlamı simgesel değerlerle örttüğü gibi, bu simgeler yoluyla verilmek istenilen mesajı açığa vurmaya çalışır. Metinde en önemli simge "ses"tir. Yine mekân düzeyinde bir başka simge Ses Dağıtım Merkezidir. Olayın asli mekânı olan Ses Dağıtım Merkezi simgesel özelliğiyle yazarın mesajını somutlaştıran bir araçtır.

Nursel Duruel, "*Ses Maketi*"nde insanları ve nesnelere sese indirgemek, o seslerle bir dünya kurmak özlemiyle yaşayan bir tutku adamının öyküsünü ele alır. Bu insanın sağlıksız biri olduğu toplumla kopuk ilişkilerinden anlaşılır. Gerçek ötesine uzanan bir öykü özelliği gösteren bu metinde yalnız, huzursuz, kaygılı bir kent insanının hayata ilişkin bir çıkış yolu ararken; kendi kendisi ve toplum olmak üzere iki engelle mücadele etmek zorunda olduğu anlaşılır. Böylece Duruel, bu karakter üzerinden günümüz insanının başlıca çıkmazlarına dikkat çekmek ister. Ses hastası adamın nesnelere dünyasının esiri olması ve bu nedenle hayatına yön verememesi günümüz insanının problemi olarak duyurulmak istenmektedir. Ses hastası karakterin takıntısı, insanın iç ve dış dünyada hep bir çatışma hali yaşadığını da göstermektedir. Onun bu durumu, insanın başkalarından çok kendi kendisine koyduğu sınırları aşamadığının da göstergesidir. Kent planlamacısının ses hastasından etkilenerek ses maketi yapma çabası ise günümüz insanının özgün olmak isterken başkalarından etkilenmesinin kaçınılmazlığını gösterir.

KAYNAKÇA

- Akatlı, F. (2008). *Öykülerde dünyalar*. Kırmızı Yayınları.
- Aktaş, Ş. (2003). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş*. Akçağ Yayınları.
- Aristo (2018). *Poetika*. (Çev. Samih Rifat). Can Yayınları.
- Borgna, E. (2019). *Ruhun yalnızlığı*. (Çev. Meryem Mine Çilingiroğlu). Yapı Kredi Yayınları.
- Çetin, N. (2009). *Roman çözümleme yöntemi*, Öncü Kitap.
- Duruel, N. (2018). *Yazılı kaya*. Yapı Kredi Yayınları.
- Kahraman, A. (2015). *Modern Türk hikâyesi*. Büyüyen Ay Yayınları.
- Kaplan, M. (2014). *Hikâye tahlilleri*. Dergâh Yayınları.
- Kardaş, M. N. (2018). *Dil ve iletişim*. Pegem Yayınları.

- Kolcu, A. İ. (2011). *Öykü sanatı*, Salkımsöğüt Yayınları.
- Korkmaz, R. (1997). *Sabahattin Ali/insan ve eser*. Yapı Kredi Yayınları.
- Kundera, M. (2009). *Roman sanatı*. (Çev. Aysel Bora). Can Yayınları.
- Lekesiz, Ö. (2001). *Yeni Türk edebiyatında öykü 5*. Kaknüs Yayınları.
- Meriç, C. (2006). *Kırkambar-I*. İletişim Yayınları. İstanbul.
- Özlem, D. (2014). *Persona*. Notos Kitap.
- Sağlık, Ş. (2014). *Hikâye/anlatı/yorum*. Hece Yayınları.
- Sazyek, H. (2013). *Roman terimleri sözlüğü*. Hece Yayınları.
- Stevick, P. (2010). *Roman teorisi*. (Çev. Sevim Kantarcıoğlu). Akçağ Yayınları.
- Tepebaşılı, F. (2012). *Roman incelemesine giriş*. Çizgi Yayınevi.
- Tosun, N. (2013). *Öykümüzün kırk kapısı*. Hece Yayınları.
- Uluyağcı, C. - Çalışkan, Ö. (2015). *Sözlü ve sözsüz iletişim*. AÖF Yayınları.
- Vassaf, G. (2002). *Cehenneme övgü*. İletişim Yayınları.